

Увод

Едно от основните предизвикателства пред съвременните европейски градове през предстоящите десетилетия, е решаването на редица въпроси на урбанизираната среда. Те са свързани с увеличаване на неравенствата в обществото и със социално-пространствената поляризация, която е непосредствено свързана и с процесите на интеграцията. Същевременно в света, в който живеем, проблемите на градовете стават все по-актуални и целенасочени.

Така се заражда идеята да възобновя лекционните си курсове по дисциплината „Урбанистика и градско развитие“. В пулса на регионалното развитие неизбежно на преден план започват да излизат повечето несъвършенства на урбанизираната територия. Тук е мястото да спомена, че регионалното развитие е функционален процес, който обхваща всички сектори на националното стопанство и олицетворява свързаността с тях като добре работеща система с ясно изразен регионален икономически профил в геоикономиката на съвременната държава. Тази функционалност на регионалното развитие в последните години създава условия регионалната парадигма все повече да се насочва към изследване и най-вече към управление на урбанизираните системи и тяхното влияние върху пространственото развитие.

Разбира се, пространствените закономерности извеждат на преден план територията, а тя има своя специфична характеристика на базата на активната човешка дейност. Това налага дихотомията на регионалното развитие и особено неговата диференциация на урбанистично и извънградско регионално развитие. Двата процеса обаче са две страни на една и съща монета, защото регионалното развитие не може без ресурсите на селските райони, а модерното човешко развитие се постига основно в урбанизираните територии. На това се основава научният ми порив да фокусирам своето изследване върху проблемите на урбанистиката през призмата на регионалното и пространственото развитие на територията както в глобален, така и в локален план. Работата се оказва съвсем нелека, защото в морето от проблеми на урбанизираните територии е трудна задача да намериш всички решения. Нещо повече, трудът и сложността на протичащите процеси в областта на урбанизираните системи задават нови и нови посоки на научните изследвания, имайки предвид динамично развиващите се процеси на урбанизация на нашата планета.

Да се систематизира научен труд под формата на учебник по урбанизационни системи и развитие на градовете, е голямо предизвикателство. Вярата, че постоянството и натрупаният ми опит ще бъдат полезни за подготовката на учебника, предизвика у мен още по-голям хъс за мащабна работа. Донякъде се оказах прав, защото колкото повече навлизаш в полето на урбанистиката, тол-

кова повече неща за изучаване намираш, но от друга страна, обемът на работата става непосилен за един учен въпреки неговия изследователски хъс. Това ме накара да забавя подготовката на настоящия учебник, защото започнах да съзнавам, че какъвто и учебник да подготвя, той едва ли ще бъде съвършен.

Напредването на времето направи възможно редица проблеми на градовете да останат отворени за нов монографичен труд, който, надявам се, ще има по-голяма стойност за креативното развитие на урбанизираните системи и за бъдещото иновативно развитие на градовете. Така настоящото издание на учебника „Геоурбанистични системи и развитие на градовете“ става факт. За мен е огромно предизвикателство да представя на уважаемите студенти от специалност „Регионално развитие“ специфичния поглед върху развитието на урбанистичните идеи от древността до наши дни през призмата на специалиста по регионално развитие. Несъмнена новост в изследването е управленският поглед върху процесите на развитие на градовете и като цяло на системата на урбанизацията. Моята визия, очертана в 14 глави за протичащите процеси в развитието на регионите и съсредоточията в градовете, извежда на преден план необходимостта съвременният град във всичките му измерения да се управлява ефективно, модерно и с похвати на регионалната наука. На практика функционалната обособеност на регионалното развитие в някои случаи има системен характер. Това създава впечатлението, че регионалното развитие е системата, която в определени ситуации се стреми към намаляване, а в други случаи – към увеличаване на различията в териториален и пространствен аспект.

В допълнение на този подход от теоретична гледна точка е важно да се изведе и методологическата конструкция защо дадено нещо е така. От друга страна, геоурбанизационната система сама по себе си в много случаи не е в състояние да постигне приемливо равновесие, или поне не за дълго да се запази в определени константни състояния. Ето защо при разработване на политиките, насочени към управление на регионалното развитие в градовете, е необходимо да се постигне териториална ефективност. Чрез нея управлението може по-равномерно да структурира, разпределя възможностите за икономическа активност на хората, както и развитието на териториите, особено в рамките на националното стопанство, чрез извеждането на определени методологически закономерности, свързани с пространството и територията като управленски и социални конструкции. Решаването на териториалните проблеми води до верижна реакция, натрупвайки положителни ефекти, разпространяващи се извън границите на отделната държава, засягащи и други страни. През всичките етапи на развитието на човешкото общество регионалната наука има своя фокус и острота и се проявява наред с най-значимите науки. На практика обаче човекът не може да съществува, без да познава средата, в която живее и в която извършва своята трудова дейност. Така изследванията на земята, или казано с други думи, на пространството и територията в чисто локален и регионален контекст, постепенно се усъвършенстват в резултат от разрастването на обществените отноше-

ния и постиженията на отделните социално-икономически етапи от развитието на градовете от древността до наши дни.

Надявам се представените 14 глави по проблемите на геоурбанистиката да задоволят потребностите от нови знания на моите млади колеги на студентските скамейки. Всъщност повече бих искал да запаля онзи пламък на науката у студентите, чрез който те ще усетят своето призвание и ще изпитат порив към опознаване на лабиринтите на геоурбанистиката. Каква по-голяма награда от това да видя този порив у тях!

В края на изложението не мога да не се обърна и към моите колеги, които дадоха тласък на научните ми изследвания. На първо място ще спомена проф. д-р Стефан Карастоянов, който ми помогна да осъзная научните си търсения. Веднага след него ще отбележа проф. д-р Христо Каракашев, който изведе на преден план моята научна експертиза. Не бих могъл да пропусна и: проф. д-р Веселин Бояджиев, проф. д-р Людмил Георгиев, проф. д-р Нено Димов, доц. д-р Пламен Патарчанов, доц. д-р Георги Николов, доц. д-р Петър Борисов и други колеги, които с огромната си подкрепа и взаимно доверие ме подтикнаха към науката. На всички тях изказвам своята специална благодарност, защото без тях, тяхната помощ, критика и бележки едва ли щях да постигна сериозни резултати в моето научно приключение.

Бог да пази България!